

розвиток професійно-творчих компетентностей кожного майбутнього пошукувача. Підготовка самопрезентації майбутніми фахівцями музичного мистецтва дає змогу формувати особистісну і професійну позицію, аналізувати та корегувати недоліки в роботі, самовдосконалюватися, бути здатним до генерації нових ідей та творчих задумів.

Список використаних джерел

1. Бурлачук Л.Ф. Словарь справочник по психодиагностике. / Л.Ф. Бурлачук и С.М. Морозов – СПб., – 2001. 528 с.
2. Зеер Э.Ф. Психология профессий. / Э.Ф. Зеер. – Екатеринбург, 2003. – 356 с.
3. Кон И.С. Открытие „Я” / И.С. Кон. – М : Политиздат, 1978. – 367 с.
4. Корягин А.М. Самопрезентация при устройстве на работу : [учебное пособие] / А.М. Корягин, Н.Ю. Бариева, И.В. Волконская, И.В. Скоренцева. И.В. – Изд. : Академия, Серия : Профессиональная ориентация. – 2012. – 126 с.
5. Михайлова Е.В. Самопрезентация : теории, исследования, тренинг / Е. В. Михайлова. – СПб. : Речь, 2007. – 224 с.
6. Психологическое сопровождение выбора профессии : [науч.-метод. пособие] / Академия пед. и социальных наук. Московский психолого-социальный институт; под ред. Л.М. Митиной. – М. : Флинта, 1998. – 184с.

Resumé: We have defined the essence of the concept “self-presentation”, analyzed the psychological characteristics of self-presentation of future professionals of musical art, and investigated the background and factors that facilitate or hinder the successful employment of youth in the given article.

Based on the experimental study we have discovered why people are engaged in self-presentation, whether the desire for self-presentation is equally inherent for all people, and which strategies and techniques are used in the process of self-presentation.

Keywords: self-presentation, interview, CV, image, employment, labour market, creative abilities.

УДК 378.041:78

Воєвідко Л.М.

САМОСТІЙНА РОБОТА У ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглядається проблема пошуку оптимальних шляхів самостійної роботи студентів мистецьких спеціальностей. Окреслено основні аспекти самостійної роботи студентів вищої школи.

Ключові слова: основні підходи, пізнавальні можливості, аналіз, узагальнення, поглиблення знань, розвиток мислення, структурованість, саморозвиток, мотивація.

Сучасна реформа вищої освіти – це насамперед перехід від парадигми навчання до парадигми освіти, самоосвіти. Тому самостійна робота студента є не тільки важливою формою навчального процесу, а й має стати його основою. Основна тенденція сьогодення – стрімка зміна оточуючого світу, його глобалізація та інформатизація. Складні соціально-економічні проблеми в житті українського суспільства обумовлюють нові підходи до всіх ланок освітньої системи. В таких умовах успішною і конкурентноспроможною буде людина, здатна до постійних змін, перекваліфікації, на що вказується у освітніх документах, Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ), Національній доктрині розвитку освіти,

програмі «Вчитель». Питання самостійної роботи розглядалися багатьма відомими вченими. Підкреслюючи визначну роль самостійної роботи в інтелектуальних здібностях особистості, В. Кремень наголошує на формуванні здатності до самовдосконалення і творчого пошуку: «Треба переходити до моделі випереджувальної освіти, в якій цінностями є самостійність, професіоналізм, мобільність, комунікативність» [3, с. 9].

Аналіз наукової літератури дозволив виділити основні підходи до визначення такого поняття, як «самостійна робота». Так, науковці, які вивчали дану проблематику, вказують, що самостійна робота – це: 1) різноманітні види індивідуальної та групової пізнавальної діяльності студентів, які здійснюються ними на аудиторних заняттях і в позааудиторний час (Р. Нізамов, Н. Сагіна та ін.); 2) різноманітні типи навчальних завдань, які виконуються під керівництвом викладача (П. Підкасистий, М. Гарунов, Н. Нікандров, Л. Зоріна, М. Скаткін та ін.); 3) система організації роботи, при якій управління навчальною діяльністю студентів відбувається за відсутності викладача і без його безпосередньої допомоги (В. Граф, І. Ільясов, В. Ляудіс, Н. Сагіна, О. Чиж); 4) робота студентів, яка проводиться за спеціальним індивідуальним навчальним планом, складеним на основі врахування індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів (С. Архангельський, Л. Деркач, І. Шайдур, Н. Сагіна та ін.). На актуальність піднятої проблеми вказує значна кількість праць як науковців, так і викладачів-практиків щодо сутності самостійної роботи, її доцільності й виправданості в нових соціокультурних умовах ХХІ століття та пошуку нових шляхів і методів раціональної організації самостійної діяльності студентів. Проблема самостійної роботи студентів розроблялася як вітчизняними, так і зарубіжними вченими: (О. Діордіященко, Л. Левіна, О. Липецький, І. Ніколайчук, Ю. Чумак, Е. Цимбалюк, В. Андрущенко, А. Алексюк, Б. Бойко, С. Гончаренко, М. Євтух, С. Сисоева). Проблема активно розглядається на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема «Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: особистісний вибір», яка відбулася 10-11 квітня 2014 року у м. Донецьк (одна з останніх за даною тематикою) [2, с. 1-230].

Мета даної статті полягала у пошуку шляхів посилення ролі самостійної роботи студентів, що означає принципово нову організацію навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Навчально-виховний процес у вищій школі повинен будуватися так, щоб розвивати вміння та мотивацію вчитися, формувати у студентів здібності до саморозвитку та творчого застосування здобутих знань. Метою статті стало дослідження оптимальних аспектів самостійної роботи студентів у їх фаховій підготовці до майбутньої мистецько-педагогічної діяльності у школі.

На сучасному етапі суспільного розвитку з новою силою набирають актуальності питання самостійної роботи студентів в процесі навчальної діяльності. Відповідно до Положення «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» № 161 від 02 червня 1993 року, самостійна робота студента визначена основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань. При цьому визначено, що навчальний час, відведений для самостійної роботи, повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 загального обсягу навчального часу студента. Відтак, половину свого часу студент має приділити самостійному опануванню навчальної дисципліни. Особливо актуальними питання організації самостійної роботи студента є на мистецьких кафедрах, де часова регламентація самостійної роботи нерідко залежить не лише від навчальних планів та програм, а й від особистих здібностей та виконавської техніки студентів. За таких умов пошук найоптимальніших шляхів формування навичок самостійної роботи студентів мистецьких навчальних закладів IV рівня акредитації на разі вимагає невідкладного вирішення. Самостійна робота студента є невід'ємною частиною кредитно-модульної системи організації навчального процесу. У структурі навчального навантаження студента за системою Європейської кредитно-трансферної системи самостійна робота розглядається як

один із основних компонентів навчальної діяльності і складає значну частину його навчального навантаження. Самостійна робота студентів потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їх виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу. Успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності, тобто від наявності позитивних мотивів. Велике значення під час самостійної роботи студента мають його спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень бази знань, на який будуть нашаровуватися нові знання.

Збільшення частки самостійної роботи студента, і відповідне зниження аудиторного навантаження науково-педагогічних працівників має супроводжуватися адекватним збільшенням кількості академічних годин, що відводяться на контроль знань студентів (контроль самостійної роботи), поточні групові й індивідуальні консультації, індивідуальну роботу зі студентами, розробку науково-методичних і навчальних матеріалів.

Основним завданням СРС є системне і послідовне вироблення навичок ефективної самостійної професійної (практичної і науково-теоретичної) діяльності на рівні європейських і світових стандартів. Згідно з положенням про організацію самостійної роботи та контролю за нею, самостійна робота студентів орієнтована на вирішення таких завдань:

- визначення вимог та умов, необхідних для організації самостійної навчальної і наукової роботи студентів;
- створення умов для реалізації єдиного підходу професорсько-викладацького складу до організації самостійної роботи студентів з метою закріплення та поглиблення їх знань, професійних умінь та навичок;
- сприяння формуванню у студентів практичних навичок самостійної роботи з опрацювання та засвоєння навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (курсіві роботи, проекти, ІНДЗ, розрахунково-графічні роботи, самостійні роботи тощо);
- сприяння оволодінню сучасними технологіями навчання (комп'ютерними, мультимедійними, інтернет-ресурсними тощо);
- сприяння формуванню у студентів культури мисленнєвої праці, самостійності й ініціативності у пошуку та набутті знань, необхідних для гармонійного розвитку особистості студента.

У роботах С. Сисоєвої розглядається питання про особистісний розвиток і саморозвиток особистості, що є, на її погляд, головною метою освіти [5, с. 54]. Згідно з цим, науково-методична і професійна діяльність педагога повинна спрямовуватися на розробку новітніх навчальних матеріалів, які забезпечать інтенсивність засвоєння інформації та активізацію інтелектуального й творчого потенціалу особистості. Провідні науковці (Г.Костюк, І.Зязюн, І. Бех, В. Рибалка та інші) стверджували, що в процесі самостійної роботи реалізуються і розвиваються творчі можливості особистості, а особливості процесу творчості полягають у тому, що сам процес впливає на його результат, який, у свою чергу, виражається не тільки у предметному плані, а й у зміні самого суб'єкта творчості. Тому досягти високого рівня інтелектуального розвитку особистості можливо тільки через новий підхід до використання форм активізації пізнавальної діяльності, серед яких ми виокремлюємо самостійну роботу. Але якщо проаналізувати стан самостійної роботи студентів у навчально-виховному процесі, то, попри всю глибину досліджень цього питання, на практиці існує ряд невирішених проблем. Проблема організації самостійної роботи студентів існувала завжди (відображена ще в працях Сократа, Демокріта, Ж.-Ж. Руссо, Я.А. Коменського, К. Ушинського, М. Скаткіна, М. Данилова та ін.) і постійно хвилює викладачів вищої школи, оскільки глибокі міцні знання й стійкі вміння можуть набуватися студентами тільки в результаті самостійної пізнавальної діяльності.

У теорії і практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою удосконалення самостійної роботи майбутніх педагогів: розглянуто теоретико-методологічні основи організації самостійної роботи у системі підготовки педагога в умовах університетської освіти (А. Алексюк, І. Бендера, В. Бондар, С. Вітвицька, О. Глузман, В. Козаков, О. Кучерявий, О. Мещаніков, В. Мороз, О. Микитюк, Ю. Піменова, В. Сагарда та ін.); визначено педагогічні умови підвищення ефективності організації та управління самостійною роботою студентів (Е. Гапон, Л. Журавська, Г. Романова, М. Смирнова, М. Солдатенко, Б. Степанишин, І. Шимко та ін.); розглянуто самостійну роботу студентів як засіб удосконалення підготовки майбутнього педагога (І. Бобакова, В. Буринський та ін.); обґрунтовано окремі аспекти організації самостійної роботи студентів при викладанні окремих навчальних дисциплін (Е. Борткевич, Н. Ванжа, В. Василів, В. Грішин, Н. Журавська, Н. Кардаш, З. Кучер, О. Рогова, Н. Шишкіна та ін.).

Проте на сьогоднішній день проблема класифікації видів, типів самостійних робіт остаточно не вирішена. Не існує єдиної думки науковців щодо цього. Деякі з авторів виділяють у своїх дослідженнях види, інші – типи самостійних робіт студентів. Найбільш відповідною до завдань вищої школи можна вважати класифікацію типів самостійних робіт П. Підкасистого [4, с.114]: відтворюючі самостійні роботи за зразком; реконструктивно-варіативні; евристичні; творчі (дослідницькі).

Проблема формування навичок самостійної роботи в умовах особистісно-орієнтованого навчання є актуальною і ключовою в стратегічних напрямках якісної системи підготовки музично-педагогічних кадрів. Серед завдань первинної освіти з'явилося нове – сформувати навички та потребу самостійно розшукувати й сприймати інформацію, тобто стати спроможним до довготривалого навчання. Загальновизнаною є думка про те, що самостійна робота є одним із головних резервів і чинників підвищення ефективності підготовки фахівців. Вчені наполягають на необхідності підвищення ефективності проведення самостійної роботи як такої, що законодавчо становить не менше 30% навчального часу студента і на початок ХХІ століття є основною формою отримання знань та «альфою» і «омегою» найпередовішої сучасної технології – особистісної орієнтації освіти на суб'єкт учіння. Саме тому пошук та розроблення нових педагогічних концепцій, в межах яких можливі нові рішення організації самостійної роботи майбутніх мистецьких педагогів є надзвичайно важливою та актуальною теоретичною та практичною проблемою сьогодення освітнього простору вищої школи.

Плануючи самостійну роботу студентів вищої школи, слід дотримуватись наступних вимогам:

- чітко окреслити вимоги до кожного самостійного опрацювання матеріалу;
- визначити етапи самостійної роботи;
- передбачаючи труднощі, які можуть виникнути у самостійній роботі студентів, надати алгоритми їх усунення;
- визначити зміст та обсяг завдань;
- вимагати структурованості матеріалу;
- обумовити форму захисту виконаної самостійної роботи;
- запропонувати форму контролю самостійної роботи [1, с. 114].

Проблемі самостійної роботи у вищій школі присвячені проведення міжнародних, всеукраїнських, вузівських і міжвузівських конференцій, науково-методичних семінарів, симпозіумів, результати яких відображені у збірниках наукових праць, матеріалах наукових конференцій тощо. Науковці відзначають проблему необхідності системних досліджень, спрямованих на вивчення питань щодо надання оптимальної допомоги студентові на лекціях та на практичних заняттях в умовах максимального обмеження тривалості аудиторних занять. Одночасно наголошують, що суть проблеми полягає в тому, щоб лекції не підмінювали самостійного опрацювання матеріалу, а ставили студента перед необхідністю самостійно вчитись. Водночас слід зазначити, що наявні на сьогодні психолого-педагогічні дослідження

не в повній мірі відображають всю багатоплановість проблеми в організації самостійної роботи майбутніх учителів музики в умовах трансформації вищої освіти і входження її в світову освітню систему.

Позааудиторна самостійна робота вимагає від студентів щоденної самостійної роботи, яка виконується за завданнями викладача. Всі завдання мають бути розроблені таким чином, щоб у процесі їх виконання безперервно поглиблювалися знання, розвивалося мислення, формувалися уміння та навички. Самостійна навчальна й науково-дослідна робота, як складник навчально-виховного процесу, виконується студентами під керівництвом викладача, що здійснює аудиторну роботу в навчальній групі. Для виконання студентами завдань для самостійної роботи розробляються методичні рекомендації з чітко складеними планами, списком літератури, коротким (тезисним) викладом теоретичного матеріалу. Індивідуальні завдання сприяють поглибленому вивченню студентами теоретичного матеріалу, закріпленню і узагальненню отриманих знань, формуванню вмінь, використання знань для комплексного вирішення відповідних професійних завдань. Види, терміни виконання і захисту індивідуальних завдань з навчальних дисциплін визначаються їх робочими навчальними програмами та розкладом занять. Індивідуальні завдання виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з боку науково-педагогічних працівників. Науковою роботою займаються студенти, які мають здібності до аналітичної, творчої роботи. Вони беруть участь у наукових конференціях, олімпіадах, наукових семінарах, виконують завдання в межах наукових досліджень кафедри, працюють у наукових гуртках.

Самостійна робота – це різноманітні види індивідуальної і колективної навчальної діяльності студента, спрямовані на досягнення окресленої дидактичної мети і виконуються без прямої участі науково-педагогічного персоналу, але за його завданням у спеціально відведений для цього час, вільний від обов'язкових для відвідування навчальних занять. Позааудиторну самостійну роботу розглядають як обов'язкову (підготовка до поточних аудиторних занять) та спеціальну, яка спрямована на поглиблення та закріплення знань студентів, розвиток аналітичних умінь з проблем навчальної дисципліни.

Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів – найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями та навичками. Правильно організована самостійна робота розвиває увагу, виробляє здатність розмірковувати, аналізувати та запобігає формалізму у засвоєнні знань студентами, чим зумовлює обов'язковість та різноманітність самостійної роботи студентів. Метою самостійної роботи студентів є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасної моделі мистецького фахівця вищої кваліфікації. Досягнути визначеної мети можливо за умов впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання, забезпечення ґрунтовної мотивації студентів, створення матеріально-методичного забезпечення та розробки раціональних механізмів наскрізного програмування та прогнозування самостійної роботи студентів у процесі професійного становлення фахівця від виконання індивідуального навчально-дослідного завдання до виконання курсового, дипломного та магістерського дослідження. При цьому необхідно враховувати особливості освітньо-кваліфікаційних характеристик та освітньо-професійних програм підготовки всіх суб'єктів навчального процесу від молодшого спеціаліста до магістра в системі ступеневої освіти.

Список використаних джерел

1. Воевідко Л.М. Самостійна робота студентів з методики музичного виховання: методичні рекомендації / Л.М. Воевідко. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І., 2013. – 88 с.
2. Воевідко Л.М. Самостійна робота студентів у професійному становленні. / Л.М. Воевідко / Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: особистісний вимір. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції 10-11 квітня 2014р.. – Донецьк : «Азов'є», 2014. – 230 с.

3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали) / За ред. Кременя В. Г. / авт. М. Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубіянко, І. І. Бабін – Київ-Тернопіль: вид-во ТДПУ, 2004. – 114 с.
4. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. / П.И. Пидкасистый. – М. : Педагогика, 1980. – 240 с.
5. Сисоева С. О. Нариси з історії розвитку педагогічної думки: навчальний посібник / С. О. Сисоева, І. В. Соколова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 78 с.

*Independent work in the professional development of future teacher of artistic disciplines
The article deals with the problem of finding optimal ways independent work of art majors. The basic aspects of the individual work of students of higher education.*

Keywords: *basic approaches, cognitive capabilities, analysis, synthesis, improving knowledge, developing thinking, structured, self-development and motivation.*

УДК. 378.016:78

Лаврентьєва Н. В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті зроблена спроба виявлення специфіки методичного мислення вчителя музики та особливостей його формування у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Ключові слова: *методичне мислення вчителя музики, предмет методичного мислення вчителя музики, інструментально-виконавська підготовка, професійна методична діяльність вчителя музики.*

Першочерговим завданням вищої школи у контексті гуманізації освіти в сучасній Україні є формування проблемно-пошукового мислення і самостійності в інтелектуально-світоглядному вдосконаленні майбутніх вчителів, що передбачає необхідність раціонального використання можливостей навчального матеріалу, актуальних інтегрованих зв'язків, динамічності і наступності професійно спрямованих дисциплін, а також створення дієвих механізмів реалізації методичного мислення, що дозволяють правильно оцінювати ситуації, ефективно вирішувати педагогічні завдання, аналізувати практику і висувати інноваційні ідеї. Однак, як свідчить практика, дедалі більше загострюється протиріччя між наявними у вищій школі, з одного боку, можливостями для ефективного формування методичного мислення вчителів музики і мірою їх реалізації на практиці, а, з іншого – потребами практики і недостатністю розробки теорії формування методичного мислення вчителя музики у педагогічному вищому навчальному закладі (ВНЗ).

Для формування методичного мислення вчителя музики значними резервами володіють заняття в класі інструментальної підготовки у ВНЗ. При цьому одним з перспективних напрямів педагогічної діяльності, в яких зосереджені значні резерви вдосконалення та оптимізації навчального процесу, є навчання грі на фортепіано і виховання музиканта педагогічної професії як реалізація головної методологічної настанови, оскільки володіння саме цим інструментом є важливим елементом професіоналізму вчителя музики і показником рівня його загального музичного розвитку. Відтак, інструментально-виконавська підготовка в класі фортепіано є чинником активізації та стимулювання процесу формування методичного музичного мислення майбутнього вчителя музики.